

ՕՐԱԿԻՐ ԶՄԵՒԹՅՈՒՆԱՅ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԶՐԱՏԵՐՆԵՐԱ ՈՒՐԲԱԹ 26 ՑԱՆԿԵՐԱՄ 1859

Feb 1909

ԶՄԴԻՌԵՆԱԾ . 26 ՑՈՒԿԱՄ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ

Վասոյս 12ին մեծ ու արիւնահեղ Ասկատամարդ
տութիւն մը տեղի ունեցաւ Տէսքիերա քաղաքին մօտ , որ գրեթէ 16. ժամ տևեց , և որուն
մէ ջկազզիւցի և Սարտենիւցի զօրքը դարձեալ
յացթաղ գտնուեցան Վաստիացւոց մաս ։

Դաշնակից զօրաց այս նոր յաջողութիւնը
Ա Երին Նախախնամութեան շնորհաց նոր ապա-
ցացը կըհամարուի . որ ելքէք չպակսցաւ
Դաշնակիցի և Աարտենիացի զօրաբանակին վրայ
էն , յորմէ հետէ սկսաւ Խտալիոյ ազատութեանը
Համար պատերազմելու : Տարակյաս չկայ թէ Փա-
րիզի Վանիեօ անուն պաշտօնական օրադիրը
սրբածանօք հրատարակութ պիտի ըլլայ նաև այս
նոր յաղթութիւը , առանց ամենին հոգ ընելու
թէ Ա Էնայիլ ; Երող անուն կիսամսեայ հանդէսը
գուցէ գարձեալ թժաբան և սուպարապիր պիտի
անուանէ զինքը , ինչպէս արդէն այս ածական-
ները տուած էր անոր իւր Քաղաքական տեսու-
թեանը մէջ , որ 'ի 1 յունիսի :

Աթէ Կաբոլեսն կայսրը իւր չափաւորութեղը
մէջ հաստատուն մնայ, և թէ աշխարհակալութեն
փափաքը՝ իւր այժմեան վեհանձնական զիտաւո-
րութեանցը չյաջորդէ, ինչպէս որ հիմնաւոր
ակնկալութիւններ և ապահովութիւններ տու ած
է բոլոր կարստից առջե, տարտից չունիմք
թէ խաղաղութիւնը պիտի չու շանայ վերահաս-
տառուելու ։ Քանզի մեծ տէրութիւնները, որ
մինչեւ ցայսօր սպառապինեալ չեզպար թեաման մէջ
մնացած են, բարեկամօրէն կամ որևէիցէ կերպիւ
միջամուխ պիտի ըլլան, իտալական խնդրոյն կա-
տարեալ սրոշում մը տարբ համար : Այս որո-
շումը, որուն ծանր գծաւորութիւնները զինու-
զօրութեամբ անհնետ եղան, յայտնի է որ զիւ-

բութեամբ՚ի գործ պիտի դրուի և ըստական խոր հրդակցութեան մը միջոցաւ .

Առկայն քաղաքական մերժաւով չփրթու թե՛ս
մը երկիւզները բոլորովին ջնջուած չեն : Գեր-
մանիոյ պղտիկ տէրութիւնները մեծ կուսակցու-
թիւն կրցուցնեն Աւստրիոյ համար . և թէպէտ
Իրուսից կառավագորութիւնը մինչեւ ցայսօր կա-
րող է զաւ անոնց համակրական եռ անդեան դէմ-
դնել . և չթողուշը որ գերմանական գաշխակցու-
թիւնը՝ (որուն ինքը դիմաւոր անդամն է) գոր-
ծակից և նպաստամատոյց ըլլայ Աւստրիոյ , այսու-
մենային պարտաւորեցաւ ժամանակիս ծանր
պարագաներէն ստիպեալ , հրաման տալ որ վեց
զօրաբաժին (350 հազար հոգի) պատրաստ ըլլան
պատերազմի : Կաչէն Ի՞րուսին անուն պաշտօնական
օրագիրը կըսէ թէ զինուուրական այս նոր կարգա-
դրութիւնը ուրիշ նպատակ չունի , բայց միայն
հարկաւոր եղած զօրութիւնը տալ Ի՞րուսիոյ ,
որպէսզի հարողը ըլլայ հաստատուն կերպիւ պաշտ-
պանելու զիացունթիւնը զոյ գերմանական ազգը
պէտք է որ անենայ Աւրոպիոյ մէջ : Զեզոք տէ-
րութեանց պատերազմական պատրաստութիւն-
ները . կը յաւելու յիշեալ օրագիրը , ամեն տեղ
ու ելնալով , կառավարութիւնը հարկաւոր հաշ-
մարեցաւ զօրաբանուկին մէկ մասը պատերազմի
պատրաստել , որպէսզի անակնկալ գէպքերը՝ որ
կրնան վայ հաննիլ , անգէն չդանեն զի՞րուսիան ,
այլ ընդ հակառակն գերմանիան ամեն կերպիւ
պատրաստուած ըլլայ : Կաչէն Ի՞րուսին օրագիրը
կըսէ նաև թէ այս նոր կարգադրութիւնը զգու-
շութե համար միայն ի գործ գրուեցաւ . ուստի
Ի՞րուսիան կը յուաց թէ իւր գերմանացի զաշ-
նակիցները այս բանին մէջ երաշխաւորութիւն
մը տեսնելով գերմանական զօրութելը համար ,
Ի՞րուսիոյ վայ ունեցած իրենց վստահութիւնը
պիտի արդարանայ :

Թէպէտե մէկ կազմէն Բրուսիան զդուշութեա
պատրաստութիւններ կըտեսէ , բայց միւս
կազմէն մեծ հոդ կըտանի և ամեն նորին առ
ջոցն երը 'ի գործ կըդնէ , որպէսզի գերմանական
դաշնակցութիւնը թշնամութեան պատճառ՝ մը
չուայ Վաղղլիոյ տէրութեանը , ինչպէս կըտես-
նուի հետեւալ յօդուածէն :

Փրանիք ֆորմի գերմանական ազգային խորհրդ
դանոցին վերջին արտաքսյ կարգի նիստին մէջ
միակամ հաւանութեամբ ընդունեցան այն ա-
ռաջարկութիւնները , որ եղած էին զինելու
համար գաշնակցութեան ամեն բերդերը՝ պատ-
րաստ պահելով անոնց իւրաքանչիւրայն մէջ ո-
րոշեալ զօրաց թիւը , որ պատերազմի ժամանակ
պէտք է որ ըլլայ : Աակայն ուրիշ աւելի ծան-
րակշիռ առաջարկութիւնը մը մերժուեցաւ , որուն
նպատակն էր , անմիջապէս գումարել , Ունան
գաւառաց սահմանագլուց մօտ , երեք գաշնակ
ցական զօրաբաժիններ՝ բազկացեալ ընդամենայն
100 կամ 110 հազար հոգիէ : Այս առաջարկու-
թիւնը ընօքը Հանովէրի թագաւորութեան ե-
րեսփոխտնն էր . զօր պաշտպանեցին լիազօր գոր-
ծակալները Պավիէռ այի , Աարքին թագաւորութե-
Պատին Մէծ-Երսութեանն և Հետսի երկու իշ-
խանութեանց : Աակայն այս բանին դէմ իւցա-
մուիր առ Խւզումոմ , որ Իրուսիոյ երեսփոխտնն
է , և իրեն նպատակատայց ունեցաւ Հիւսի-
սային գերմանական տէրութիւնները և Ամենելին
վունդ մը և անպատճակիք մը չլրայ . ըստա մօսիւ-
տը իւ զգտոմ , գերմանական զիճակաց ապահով-
ութեանը համար . և Իրուսիան , որ գերմանա-
կան անկախութեանը և անոր պատույն հաւա-
տարիմ պահապահնն է , պիտի շարունակէ ևս քոն
զես առաւելութիւնը թուլ հօկելու ամեն արտաքին
շարժմանց վկայ . որ կրնան քիչ կամ շատ անհանգ-
գոտութիւն պատճառել գերմանացի ժողովրդոց ”:

新嘉坡總理司理事會

七

Աշույգեալ ՚ի հանդիսի գօնակի մբառ-թեան
Համեմատակ վը թարառուին :

Վցնուռ հի տիկինայք բարեացապարտը , ուսի կոմիտէ կաստանդինան և Հյուլիանէ Եսուսութիւնան
մայրապատիւ բարեցարթք մեր ,

Հնաւթեան գարունը՝ աւետաբեր արշալուսայ
ծագումը՝ եթէ բավանդակ արարածոց զուար
թութիւնն ալ իրենց հետ կառնաւն կըքերեն
պիտի համեմատի՞ն արգեհօք այն զուարթութեա
զոր այսօրուան ծագումը մեղ մատակարարեց
որ ըսոլոր տարուան մէջ մեր ընկունած բարերա
րութեանց նշալները պիտի ձաւագայթեել տա
նու առափես : Վասնեցի անսնո՞ւ ռնու թեկան հանել

շշխարհիս ցցց տուած քարութիւնները աւելի
նիւթականին վերաբերելով, ձեր բանաւոր ա-
րեգակնեցք հոգեզպաւարթ լուսայն քովիս գրեթ
ոչինչեն, որչափ որ հոգին առաւելէ՝ քան զմար-
մին, անոնցը՝ իրենց բնութեանց պարտքին ար-
դիւնքն է, ձերինը, և ազնուափայլ Տիկնայք մեր
ձեր բարի և ազնիւ սրտից կամուօր շնորհա-
ղուառը, զար ՚ի սրտէ. մեզ կըմարդասիրէք, Այ-
սեր քանաւոր տնկացս պարտէ զ՝ սրբոց Նախօսի-
մանց դպրոցին հոյակոսոյ հաստատութիւն-
ձեզմայլ կըպանծայ, և քաջատոհմիկ Տիկին մեր
կաստանդեան, և գաղղիսկան աշխարհագրա-
քարբառացն մեր հոգւոցն քմաց հանդիպիլն ար-

Նյա ձեր անմահ երախտեաց պահանջմանը
վրայ պահասաւոր գտնուեցանք արդեօք . մեր՝
թէ հայրենի ռւսմանց, թէ գաղղիաբէն լիզուին
կրթութեան և թէ ձեռագործութեան պարտ-
բերնուս մէջ թերութիւն մը ցայց տուած է ինք.
չեմք պանծար, արինայք մեր փառաւորք, թաղ
չըստ օր առաջ եղած քննութեան շնորհաբեր՝
գեղապատիւ տէր Պօղոս արքեպիսկոպոս բարե-
խնամ Հօր մերոյ սրտին ուրախութենէն ցոլց.
եալ Քաղը մպիտը ըլլոյ պատասխանող, թաղ
մեծապատիւ և ուսումնական արդարաբենին
տեարց զուարթ սիրտերն և ուրախ զէմբէրը
պատասխանեն : Քայց մեր ձեզի ունեցած երախ-
տապարտութիւնները մնան թանձնեն՝ յայտ-
նել աշխարհի, թէ անսահման են և անվճարե-
լի և մեր հոգւոց հետ յախտենական :

Վասնուոյ մեր բազար ընկերուհեաց երախտաւ
պարտ սրաից թարգմանութեան պատիւը ունե-
նալով՝ կը լսնդրեմք չերմիռանդ սրուիւ շատու-
ծոյ առաստ գթութենէն, որ զձեզե զհամոյն
բարեծնունդ գերգաստանս ձեր յաւիտեան ՚ի
բարօրութեան պահելով, որդւովք և թռաւամբք
և թռուանց թռուամբք ՚ի բարիս բարգտուածել
մարդասիրեացէ և զհամբաւաշուք դպրոցս այս
միշտ ՚ի խնամս քաղցր հովանաւորութեան ձեր
յաւէրժամանացէ ՚ի պարծանս գերընտիր գեր-
գաստանացդ :

Պայծառավորյալ Տիկնուհեաց ձերաց
Զմիւռնիա , 8 Յունիսի 1859 :

Խոնարհ ծառաց
Աւրեակ Ասպատեմ :

ՃԵՐ

Յարդոյ Մարտիրոս Ազիֆազեան և Դ. Պ. Պ.
հայրախնամ Հոգտբարձու Տեարք մեր .

- Երախտիքով լցուած սիրտ մը՝ կրնայ երբէք
հանդ արտիլ, քանի որ իւր հատուցանողական
կամ ճանաչողական օրբագան պարտաւորութիւնը
կատարելու փափաքովը կըտանջուի և յարմաշ
բաւոր միջոց մը չկրնար ձեռք բերել, զանիկա
աշխարհիս յայտնելու։ Վիշերային անկողինը՝
որ մարդոյս հագուստութե՛ ասսպինջականն է, միթե՝
տանջանարանի չի՞փոխուիր, քանի որ այն նուիրաւ
կան պարտուց խոյթոցը անդադար կըներդործէ
այն անհանգիստ սրտին։ Ահաւասիկ տարիէ մը
հետէ այս եր մեր նուաստից միհճակիր։

Աւրեմն երջանիկ եմք այսօր , ո՞քարեխնամից
Տեղաբար մեր հոգաբարձուք . օրինակալէ օրս՝ և
երիցս օրհետալ զայն Կռաբսղը , որ մեր երջանը
կութիւնը՝ իւր բնական լոյսէն աւելի ճառաշ
գայթեց մեր սրտից վրայ , և ահա նոյն պար
տուցս վճարման փութացոյց : Ո՞նչ կըսեմ . ար
դեօք այսօրուան մեր սրտից վիճակն է , որ այս
պէս զմեղ մեր սահմանէն անցընելկուտայ : Ո՞ի
թէ հնար է մեր տկարութեան՝ որ ձեր հայրա
կան խնամոց կատարեալ վճարողը ըլլամք : Ո՞ի
թէ հատուցնեմ կըսեպուի , ինչ ատեն ձեր առ
մեղ ցցց տուած՝ զանազան երախտեաց եռա
յարկ նաւուն , մեր անկարող մտաց չնորհակա
չութեան պղտիկ նաւակօվը մերձենամք : Այդ
անհնար է : բայց միթէ և կարելի է որ բակմք

Այսինչ հայագի երիտասարդներէն շատերը
Եւրոպայի որ կողմը երթալու որ ըլլան բոլորո-
վին կըմոռնան իրենց համագիտները և իրենց
քաղաքակիցները ,քաղցր և միխթարական է մեզ
տե սնել որ հետեւալ նամակին ուսումնական
հեղինակը անոնց դասէն չէ ամենեին , և հոգ
կըտանի համագի հասարակութիւնը յասնակից
ընել և րոպական ծանրակշու դէպքի մը , իւր
քաղաքակից լրագրութեանը միջոցաւ :

Հարգոյ տէ՛ր

Ղուրիկ , 4-16 Յունիսի 1859 :

Այս քանի մը տողը ձեր նամակին պատասխան
չպիտի համարիք, որ ինձի այնչափ ուրախութեան
առիթ եղած է: ուրիշ անդամ անոր պատասխա-
նելու հաճութիւնը պիտի ունենամ: հապա այ-
սօր ներգանկեալ կըլսրկեմ ձեզ՝ Նաբոլէն կացսեր
Խտալիոյ ժողովոդեան ըրած յայտարարութեան
գրինակը: որուն թարգմանութեան աշխատու-
թիւնը ձեզի խնայելու համար, ես ըրի զայն և
խրկեցի: իմէ ասիկա ժամանակին հասնի ու
արժանաւոր գտնէք թարգմանութիւնը, հածե-
ցէք հրատարակելու: Այս յայտարարութիւնը
Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւս ծայրը արձագանդ-
եղած է, և անով Նաբոլէն կայորը կրկին ան-
դամ Եւրոպայի առջև հրապարակաւ կը յայտնէ-
թէ ինքն աշխարհակալութեան համար պատե-
րազմ ընէք և այլն: Ըստնկ մէկ դրուած մը ա-
մեն աղդաց, նաև Հայոց ազգին ու շաղդրութեղ
արժանի է: Ո՞նամ յարդանօք միրոյ: * * *

Ահաւասիկ վերոցիշեալ ն
ցուած թարգմանութիւնը .

Պատահագիր է առաջնորդելով զմեզ
այսօք | ոմակարտից մայրաւողաբին մ.ջ., կը փու-
թամ ծանուցանելու ձեզ | թէ ինչո՞ւ համար այս
տեղ կը գտնուիմ :

Երբոր Վաստրիան անիրաւութեամբ Տիկ մոն
թէի վեայ արշաւեց , որոշեցի օգնութեան եր-
թալ իմ դաշնակից Այսրաւենից թագաւորին .
Քանզի Դաղղիոյ պատիւը և օգուտները պարտք
կըդնէին իմ վրաս այս ընթացքը բռնելու . Ներ-
թշնամիները , որ միանգամայն իմ թշնամիներս
են , աշխատեցան նուազեցընել ձեր խնդրոյն
համար Լւրոսիոյ մէջ եղած տիեզերական հա-
մակրութիւնը , հաւտացնել տալով թէ ես անձ-
նական փառքի համար կընեմ այս պատերազմը ,
Կամ Գաղղիոյ երկիրը ընդարձակելու ժաօք :

Աթե՛ կըդ տնուին այնպիսի մարզիկ որ իրենց
ժամանակին սրբիսութիւնը չեն հասկնար, և ո
անենցմէ չեմ։ Հասարակաց կարծեաց լուսա-

բայց այդ՝ ամեննե ին անհնար է, գիտելով թէ
սկէտ՝ թէ մեր շնորհակալութեան կարօտ չէք,
հապա՞ ձեր աշխատութեան փոխարէն՝ պտուղ
կըպահանջէք : [ԵՇ], գործոյն ծանրութիւնը
ահա այս տեղն է : Պիտի կրնամք արգեօք պար-
ծիլ, թէ մեր տարեկան ուսմանց հայիւը գոհա-
ցուցիչ կերպիւ տուինք անցեալ շաբաթ, ինչ
առևին գերապստիւ տէր Պօղոս բարեխնամ Հօր
մերոյ շնորհաբերութեամբ և մեծապատիւ ար-
դարավճիռ տեարց ուսումնականաց ներկայու-
թեամբը, և ձեր ալ անխոնջ հոգացողութիւնը
քննութեան հանդէսը կատարեցաւ : Եթէ մեր
ամեն ուսմանց ընթացքը հաճելի երեցան ձեր
հայրութեանց, կըլսոստովանիմք որ՝ ձեր կատար-
եալ հոգածութեանց արդիւնքներն էին : Վպա-
թէ ոչ մեր շնորհակալութիւնները թէպէտ չնշն
տուըք, զմեզ աւելի պիտի դատապարտեն : Ձէ
Տեարք մեր, չէ, չեմք յուսար ամենն ին՝ որ
այնպէս ըլլայ . որովհետեւ ձեր պատկառելի դի-
մաց ինդութեան նշոյները յայտնի կըվկայէին,
թէ ձեր ակնկալութենէն ոչ պակաս գոհացու-
ցիչ էին՝ մեր բոլոր ընթացքները . ձեր վե-
հանձնութիւնը՝ հաւաստի եմք՝ որ մեր շնորհա-
կալութեան բազմաթերթ ճառերէն աւելի ըն-
դունելի պիտի դատի այն քննութեամն ձշուր-
թիւնը, բայց միանգամայն և անկեղծ սրտիւք
կըխօսիմք . որ մեր երախտապարտութիւնն ալ
այնչափէ և անսահման, զոր բոլոր աշակերտացո
կողմէն յայտնելով, մնամ

Հայրախնամ ազնուութեանց ձերում
Խ. Օ. Պարբեկի թ. Դա-թեան :

ւորեալ վիճակին մէջ, տէրութիւն մը այսօրուան
օրս աւելի մեծ կըհամարուի իւր ունեցած բա-
րոյական ազգեցութիւններով: Եւ այս բարոյական
ազգեցութիւ պարծանք կըհամարիմ ինձ ձեռք
ձգելու, օգնական ըլլազով լուրոպայի ամենա
գեղեցիկ մէկ մասին ազատութեանը: Ձեր ըրած
ընդունելութիւնը արդէն յայտնեց ինձ թէ զիս
հասկած էիք: Եյտ տեղեկած չեմ առաջուց
որոշեալ խորհրդով մը՝ զոկելու համար վեհա-
պետուները իրենց ժառանգութեանէն և ոչ իմ
կամքս ձեր վրայ ծանրացնելու համար: այլ իմ
զօրաբանական երկու բանով պիտի զբաղի: այս
ինքն ձեր թշնամեաց դէմ պիտի մարտնչի և ներ-
քին բարեկարգութիւ հաստատուն պիտի պահէ:
Ընկա երբէք արգելք պիտի ըըլլայ ձեր օրինա-
որ փափաքանաց ազատ յայտարարութեանը:
Կախախնամութիւնը կօգնէ երեսմն ժողովոց-
ննրու ինչպէս նաև անհատներու, առիթ տա-
լով անոնց յանկարծ մեծնալու: բայց այն պայ-
մանաւ որ գիտնան անկէ օգուտ քաղել: Աւ-
րեմն առջենիդ ներկայացած բարերազդութե-
նէն օգուտ քաղեցէք: Ընկախութեան ձեր
բաղձանքը, զոր երկար ժամանակէ ՚ի վեր կը
յայտնէիք և ձեռք չէիք կրնար բերել, ՚ի գործ
պիտի զրուի այժմ, եթէ արժանաւոր գտնուիք
անոր: Ո՞իսցէք ուրեմն ամենքնիդ միւնոյն նպա-
տակաւ: այսինքն ձեր երկրին ազատութեանը
համար: Ո ինուրական կերպիւ պատրաստուե-
լով փութացէք երթազու պիքթոր կմմանուէլ
թագաւորին գրօշակաց ներքեւ, որ արդէն վե-
հանձնաբար ցոյց տուաւ ձեղ պատույն շաւի-
զը: Յիշեցէք որ առանց հրահանգի զօրաբա-
նակ մը չիրնար ըլլալ, և հայրենասիրութեան
սրբազն հրովար վառուած ամենքդ ալ այսօր
զինուոր եղիք ու վազը մեծ երկի մը ազատ
քաղաքացիները պիտի ըլլաք:

Օրական պատուելը և յացտարարութիւնն, առողջոն կայսեր առ գորաբանակն Խոազիո :

Օ ի՞նու-որք .
Ամիս մը կոյ , որ դեսպանական բառախօսութեանց ձգանցը վրայ վստահ ըլլալով , տակաւին կը յուսախի խաղաղութիւնը ձեռք բերել , երբոր աւստրիացի զօրքը յանկարծ իշխանթէի երկիրը մտաւ և պարտաւորեց զմեզ գէնքը ձեռք առ նուլ . Պատերազմի պատրաստուած չէինք : ուստի

七八八

Առաջեւալ նմանապէս ՚ի նոյն հանդիսի ։

Սիրելի Ռնկերու հիքդ իմ .
Աւետաբեր ձայն մը կը հնչէ այսօր մեր ականջ-
ներուն , անանկ մէ կ քաղցր ձայն մը՝ որ ամե-
նուս ալ փափաթելի է , որուն ամէնքս աւ տարիէ
մը հետէ անհամբ եր սրտիւ կըսպասէինք . Ար-
գեօք ի՞նչ պիտի ըլլայ այս աւետեաց ձայնը :
Եհա այսօրուան սրբոց Հռիփսիմեաց պայծառ
տօնախմբութեան տարեդարձն է , որ մեր երախ-
տապարտ սրտից դուռները բացաւ , մեր՝ բոլոր
տարւոյս մէջ ընդունած բարերարութիւններուն
փողը զարկաւ : Որուն արձագանքը ըլլալու պա-
տիւը՝ թէպէտ մեծ պարծանք է իր ինձ , իբր ձեր
ընկերուհի , բայց պիտի կընայի արդեօք ինչպէս
որ արժանն էր բանալ մեր սրտից անկեղծ զգաց .
մուռնքը , պիտի կընայի մեր ընդունած յորդ անձ
ընի չափ բարերարութեանց՝ գննէ կաթիլ մը
չնորհակալութեան ջուր փոխարինել . Ենաւ ա-
մենեին . Ենոր համար այս մեր սրբազան պարտիքը
Ա արդուհի Վատաննեան և Զարուհի թօ . Դաւ
թեան համեստ մեր ընկերուհեաց յանձնելիխ
թող մեր սրտից յոյժուարարը ըլլայ . ինչոյէս
հիմա ջերմեռանդութեամբ յայտնեցին . ինձ ալ
այն բաժինը մնայ՝ իմացընելձեզ թէ ի՞նչ էր մեր
վկանակը , ի՞նչ եղուր , և ի՞նչ պէտք է որ ըլլայ .

Վիտեք որ անցեալ տարի ի՞նչ վիճակի մ.ջ
էինք մեր ուսմանց ընթացքին կողմանէ ։ Ի՞նչ
այս ըստ լովս՝ այնպէս ժիշտուի՝ թէ պահասու-
թիւնը հոգաբարձու տեալը՝ բարեջան վարժա-
պեաց և կամ մեր աշակերտուց կողմանէ էր

պահասութիւններ ունեինք ՚ի մասին զօրաց ;
ձիոց, զինությական կահճարասեաց և պաշտրաց.
բայց և այնպէս պարտաւորեալէինք մեր դաշ-
նակցաց օգնութեան հասնելու համար : փու-
թով և փոքրիկ զօրագնդերով Արցեան լիռնե-
րէն անցնիլ և ներկայանալ ահարկու թշնամին
մը առջեւ որ շատուցմէ պատրաստուած էր .
Վ տանկը մեծ էր . անկայն ազգին գործունե-
ութիւնը և ձեր քաջութիւնը ամեն բանի յաղ-
թեցին . Դազդիան վերսատին գտաւ իւր զաղեմի
առաքինութիւնները . և միացեալ ըլլալով միև
նոյն նպատակաւ նմանապէս միևնոյն զգացմամբ,
յայտնեց աշխարհի իւր մեծ կարսղութիւնը և
իւր հայրենասիրական զօրութիւնը . Տասն օր
միայն է որ թշնամութեան գործքերը սկսան ,
և արդէն ՚ի՞է մոռնթէկի երկիրը ազատեցաւ իւր
յագնշտակիչներէն . Դաշնակից զօրքերը չըրս ան-
գամ յաջողութեամբ ձակատամարտեցան և ո-
րոշէ յաղթութիւն մը ըրին . որ Լոմպարտիայի
մայրաքաղաքին դժները բացաւ իրենց առջեւ .
35000էն աւելի, աւտորիացի զօրք սրոյ ձարակ
ըսիք և վիրաւորեցիք . 17 թնդանօթ և 2 դրո-
շակ ձեռք ձգեցիք և 8000 հոգի գերի բռն-
ցիք . Ռայց դեռ ամեն բան չկատարեցաւ . և
տակաւին ձակատամարտութիւններ ունիմք ը-
նելու . և արգելքներ կան վերցնելու :

Վատահութիւնն հասաւատուն է ձեր վրայ .
քաջալերացարուք ուրեմն . Դատալիոյ բանակին
աներկինող զինուորք քանի զի ձեր հայրերը ՚ի բար
ձանց երկնից պարծանօք կընկատին զՃնզ .

Վրացական թուրքական գյուղաբնակ 1859 թ. է.

Արևածագը քաղաքական հոգաբարձուները յետագայ ուղերձը մատուցեր են Ապահնեալուականի

Աստրակաց սրտին բաղձանքը այն է ,որ Ձեզ
Ո՞նչ ափառութիւնը , որուն յանձնուեցան ,
հրաշլի համամտութեամբ մը , համարակաց հայ-
րենեաց ապագան և տեսչութիւնը . Ձեր Ո՞նչ ա-
փառութիւնը կըսեմք ձեռք առնու , որչափ որ
կարեցի է շռատով . զեառավարութիւնը սյս երկ-
րին : Եյս բաղձանքը արդէն հրապարակաւ-
յացնուած էր մեր հազարաւոր ինքնակամզին-
ուորներէն , նախ առաջի Աստուծոյ եղած երգ-
ման մը մէջ և յետոյ Աստրիացւոց թերահօթ-
ներուն նելքե թափուած արեամբը :

Այսօր հասարակութեան խորհրդանոցը , որ
կըներկայացընէ զժողովաբարբար Միլանի , իւր ան-
դամոց համակամ հաճութեամբ և անհակառա-

Հապա՝ բնութիւնը այնպէս կամեցաւ . սաստիկ
և ձիւնաբեր ցրտովք՝ մեր դպրատունը անգործ
թող տալով, մեր ուսմանց փափուկ ճիւղերն ալ
ցրտահար ըրաւ : Խոյնպէս այս տարուան տղա-
յոց հիւանդութիւնն ալ՝ դպրատանս գործողու-
թիւնները դադրեցընելով, մեր այնինչ նորէն
կանաչացած ուսմանց ոստերը՝ իբր խորշակահար
ըրաւ թէպէտ, բայց ուսմանց փրայ մեր ունե-
ցած միրու արմատներուն՝ հորսաւ ուն մո ոնեւու .

կելի միաժայն բարբառով մը ընդունեցաւ ու զիրձը զոր քաղաքիս արհեատաւորաց ընկերուկ ցաւ թիւնները ամսոյս նիւն յուղարկած էին Ձեր վեհափառութեանը և որ հետեւ եալօր մատուցաւ ձեզ Ալիլանի հասարակութեան խորհրդանոցին այսօրուան որոշմանը մէջ Ձեր մեծափառութիւնը պիտի տեսնէ նոր ապացոյց մը թէ սրբին ճշմարտութիւնները միւնոյն կերպիւ կը բացատրուին միշտ :

Ըրդ՝ մեք կը վերաբերիմք ձեզ ներքին համոզմամբ, յօժարամիտ սիրով: աշխարհագրական հարկան որութեամբ, պատմուկան իրաւամբ միաւ որութեան վճռագրոյն, որ 1848ին եղաւ և հաստատուեցաւ մետասանամեայ պատրաստութեամբ և վշտակրութեամբք, որոնք անջնջելի պահի մեան ժողովրդոց պատմութեը մէջ իրրե. զսեմ օրինակ մը թէ շատ բաներ կրնայ ընել յարատեւութիւնը արդար խորհուրդներու մէջ, նմանապէս արժանաւ որութիւննը հասարակաց գժբագդութեանց մէջ:

Այս ժողովուրդը, օգոստավիսառ Թագաւոր շատ օգտեցաւ. ըստորում շատ նեղութիւններ կրեց. Ձեր Վեհափառութիւնը բոլոր Խտալիայի խնդրանօքը. Լւրոպայի ակնածաւթեամբը և Գաղղիոյ հաւանութեամբը հրաւիրուեցաւ թե թե ցընելու ազգին վիշտերը և անոր ցաւալի փորձութեանց պառ զները ժողովելու. (Օդու առափառ տէր, մեծ մսիթարութիւն է մեղու զղել ձեզ այն խօսքերը որսնք արդէն շարժեցին ձեր սիրտը երբոր լսեցիք մեր ինքնակամ զինուորաց քերնէն, վիրաւորելոց ՚ի փառաւոր աւուրին Բալ լէսթրօյի. այսինքն՝ Կացատ և երջանիկ ընէք Խտալիան, և մեք պիտի օրհնեմք մեր վերքերը".

ՈՒՂԱՆ, 8 Յնւնիսի 1859. (Ն. թ. 3)

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

¶ Եհամիոր Ո իբթոր Եմմանուէլ Թագաւորին
առ Ֆոլզիւրդս Լուլաբատիոյ :

Հաղովուրդք | ոմակութիս .

- Հզատիչ զօրաբանակաց յաղթութիւնը ձեր
մէջ առաջնորդեց զես . Ազգային իրաւունքը
վերանորոգուելով . ձեր սրտին բաղձանքը կը
հաստատեն զմիաւորութիւնը իմ թագավորու-
թեանս հետ . միաւորութիւն , որ հիմնեալ է
քաղաքական կենաց երաշխաւոր թեանց վրայ
- Առժամանակեայ ձեզ զոր կուաամ այսօր կա-

թան . որ աշխարհիս ամենացանկալի բաներէն
աւելի պատռական են և անկապտելի :

Այս ըստներէս յայտնի իմացանք՝ թէ ի՞նչ
ցուալի էր մեր առաջին վիճակը, և Հիմա ի՞նչ-
պէս ուրախութեամբ լցուած ենք, ինչպէս և
դուք ալ, սիրելիք իմ, այնպէս կըվկայեք, և
դուք ալ ով ազնուուհի Տիկնայք, մեր ձեռա-
գործները տեսնելով, նոյն վիճայութիւնը պիտի
այսք, բայց ընկերու հիքը իմ սիրելիք ։ մեր
ուսինց սահմանը այսամի միայն պիտի ըլլայ
այսքանը մեզի բաւական պիտի սեպեմք, Զէ
սիրելիք, չէ, կըսիսլիմք քանի որ մեր հասա-
կին չափը կըներէ, պէտք է որ շարունակէմք
Դիտութիւնները թէպէտ սահման չունին, և
անհնարի է որ մարդ ամեն գիտութիւնն ալկա-
տարեալ սովորի, բայց մ.զի պէտք եղածին վրայ
անհոգ ըլլալն ալ մեծ անմոռութիւն է ։ Եթէ
քիչ մը ժամանակ սրտով աշխատենիս զմեզայս
չափ յառաջադէմ ըրաւ, հասկա ամեն ժամա-
նակ աշխատելու ըլլանք, որչափ աւելի պիտի յա-
ռաջանամք, այս բաները թողմեզի փորձ ըլլան
Ո՞եր օրիորդաց ժամանակը կարձ է ։ և չներէք
որ երկար ժամանակ դպրոցս մնամք, անոր հա-
մար պէտք է որ այն ժամանակին կարծութիւնը

մեր աշխատութեամբը լիցքնէմք .
Քարգելնուս վրայ պէտք է որ աւելի հոգ ու-
նենամք . Նայինք օր մեր ուսմանց վնաս տուօզ-
քան մը ունինք նէ , բայրովմին նետենք մեր վր-
այէն . Առաւօտ իրիկուն այն ըլլայ մեր պարտ-
քը . որ զլատուած աղացեմք և անոր չնորհքը
ինդրեմք չերմեռանդ արտիւ . որ մեզի հնագան-
դութեան սիրտ անպատճ միտք և բարի կամք
մարդասիրէ , որ է օր հնեալյաւիտեանս յաւի-
տինեա .

Եռաստ ընկերուհի ձեր
իշխանքեթ (Ս. Փափազեան :

ռազմաբութեանը՝ պատերազմին հարկաւորութեանը պատճեառութեանը է։ Այսոր անկախութեան ապահովութիւնը միտքերը հանդարտ և սիրտերը առաջինի պիտի ըլլան և յայնժամ աղատ ու տեսզական կոռագրութիւն մի պիտի հիմնադրուի։

Φωνησθεισαρχη ομηρωτησιας ,
Βακχιδιοντεισαρχη ομηρωτησιας .

Դիմունիքիցիները մեծամեծ զսհեր ըլլին և
կընեն վասն հասարակաց հայրենեաց . Ո՞եր զօ-
ռաբանակը . որ իւր դասեցուն մէջ կընդունի
մեր իտալական նահանգներէն խուռն բազմու-
թեամբ . եկող ինքնակամ քաջ զինուորներ , ար-
դէն երեկի ապացոյցներ տուաւ իւր քաջու-
թեանը . յաղթանակաւ մարտնչելով ազգային ա-
զառութեանը համար :

Պաղպիսցւոց կայսրը . մեր մեծահոգի զաշնաւ կիցը , որ արժանառոր է՝ Արքովի ոնին անուանը և հանձորոյն , անձամբ հրամայելով այս մեծ ազդին զի՞ւցազիւկան զօրաբանակին , կուզեւ ա-

զայտել Իտալիան, Արցեան լեռներէն մինչեւ
Մդրիածիսն ծովը։ Քարենախանձ ոգւով մասնաւ-
կից ըլքով պատերազմական զոհերուն, պէտք
է որ օգնական ըլլաք այս վեհանձնական ճգնանցը
ի դաշտին ճականուածաբութեան։ որով զձեզ
աբժանաւոր պիտի ցուցընէք այն բաղդին և ա-
զատ վիճակին առ որ կը կոչէ զձեզ այսօր Իտալիան՝
գինի տառապանաց որ դարեր տևեցին։

Գրեցու ՚ի ՈՒթան . 9 յունիսի . (Ա . թ .)

Ո՞խցեալ Նահանգաց Ամերիկայ Պալդիմոր
քաղաքին Քոնսեյլինսոնին անուն օրագրութեան
մէջ հետևեալ յօդուածը կըկարգամբ .

ԱՐԵՎԵԼԵՎԻ ԳՈՐծՔԵՐ

Ժամանակը կտես շրաբը լինելու :

Ճամանակը՝ մարդոց ամեն գործերուն փորձաքարն է . Քանզի այն եղելութիւնը որ փառաւոր կը համարուեր ՚ի ժամանակին յորում ՚ի գործ դրուեցաւ . ուրիշակեսիլ մը կընդունի երբ որ կը քննեմք զայն մերկացուցալ ՚ի խարեւական զարդերէն որով պանեալէր . Ո՞իսյն քանի մը տարիէ ՚ի վեր մարդիկ համոզուեցան թէ Ա ամրը պատերազմը անխախտ հիմակց վրայ հաստատած էր զիւրոպան , Ըյարուան Լուրու պան տակաւին ջանաչէր այն մեծ գործոյն արդ զիւնքը . և Ո՞եծին Ռիտուանիսյ թագուհին խոհ հեմութիւն կը համարի Ո՞եծին Նաբոլէոնի եղողորդւոյն հետ ըրած դաշնագրութեամբը , մոռնալանհաշտ թշնամութիւնը որով իւր յօդուածացաւ (նիդը իսլի) հաւը (տէ տէ) կը հալածէր զհօրել զբայրը կայսեր , այսինքն զի՞եծին Նաբոլէոնի

գործքնը , որութեան իրենց ժամանակից մեծ համբաւ ունեցան , արժէ կը ին կրկորն այլ երրորդ հարկ ըլլայ աշխարհիս փողի առփայտական պատմութիւնը գրել : Դիւլթօն և Վաւաթ . Ո՞րս , Հոլլուէյ , Ենէնէր՝ պատուաստին գտիչը և Ը. Քուրայթ՝ բամագակը մանելու մեքենային հնարօղք . ահա այսպիսի անձանց վրա պէտք է որ գառնայ ու շադրութիւնը պատմագրի մը , երբոր կուգէ յառաջ բերել և պատմել բնակուն յառաջադիմութիւնները , որ տառն իններորդ գարուն առաջին կիսոյն ընթացքը նշանաւոր ըստին Եյն պատմագրի կրպարտաւորի քննել մասնաւորագիս Հոլլուէյին վարքը . քանզի ուր պիտի գտնէ արդեօք գիտութեան և գործունէութեան կատարել սպոյն օրինակ մը :

Հին ժամանակաց իմաստուն և գրագէտ անձինքը տմենակարսղ էին ակադէմիաներու մէջ ասկայն աշխարհի գէմ մաքառման մը մէջ նորածին տղայոց պէս տկար էին + Իրենց մտաց ճարտարութեան գանձերը բանի մը աշակերտաց նեղ շըանին մէջ կամփոփէին, ու ժողովրդեան մէծ բազմութեղ համար ատելութիւն և խորին արհամարհանք մը ունէին +

Հովզուէիս ախտաբանութեան բարձրագոյն
ոկզմանքները հրատարակուած շըլլան . չկայ նաև
մարդկացին . ցեղմը այնքան բարբարոս որ ապե-
րախտ գտնուի Հովզուէին , վասն բարեցարու-
թեանց զորս իւր մարդ ասիրութիւնը տնարածեց
անոնց վրայ *

¶ Փրկութեան մարդկային սեռին զոր շուղ-
լուուց Ֆիզիկական ցաւըրէն ազատեց, եթէ կ-

տրական հեռագրութեան դիւտին մէջ որ զհեց
ռաւորութիւնը կըջնջէ որուն հնարօղն է Ա՞րս,
Ըրբուրայթի մեքենային զօրութեանը մէջ որ
ձեռքավլ ըլլալու գործը մեծ ճապէս կըքիցընէ ;
և ՚ի կարողութեանն որ կընուածէ զդժուարու
թիւնները հովուն և ալիքներուն, այսինքն շո
գիով նաւարկութիւնը զոր Վիւլթօնի քաջախրտ
ճգանցը կըպարուաւորիմք, այս ամեն գիւտերուն
մէջ մեր ժամանակին պատմագիրը անմահ եղեւ
լութիւններ պիտի տեսնէ, որ հոչչեկուելու ար-
ժանի են : Այո՛, շատ ճարտարակիտ մեծ ան-
ձինք երեւան ելան այն ժամանակները, և երե-
բայելի է որ յետ այսորիկ կարող պիտի ըլլամք
անոնց նմանները տեսնելու :

Ինչպէս մեր նախընթաց թուովք ծանուցած էինք, ամսոյս 14ին կիրտէի օրը, քաղաքիս և սիփահմեան վարժարանին աշակերտուհեաց պարգևաբանութեան հանդէսը սովորական փառաւորութեամբ կատարեցաւ: Իայց ծնողաց և ներկայ գտնուող ուրիշ հանդիսականաց գոհուն ակութիւնը և ներքին ուրախութիւնը ամեն տարուանէն և սովորականէն շատ աւելի էր:

Ո՞եր գեղապատիւ առաջնորդ տէր Պօղոս սըր՝
բազան արքեսիսկոպոս՝ ընկերու թեամբ քա-
հանայից, նմանապէս վասմափայլ Տավուտ խանը՝
աշակերտուհեաց ծնողքները և աղքականները՝
և ուրիշ բազմամթիւ անձինք ներկայ գտնուե-
ցան այս ազգային ուսումնասիրական հանգիսին
մէջ. ուր ընդարձակ սեղանատախտակի մը վրայ
գեղեցիկ կարդաւ գրուած էին աղջկանց ձեռա-
գործ աշխատադիրութիւնները, այսինքն թաւիչք
(գատիֆէ) և աթթասի վրայ բուրդէ և մետաքսէ,
թելով բանուած պատուական բարձեր, արհես-
տաւոր զանազան տեսակ՝ ծաղիկներ՝ գեղեցիկ
ամաններու մէջ դրուած, հերսպ կերպ քսակների
տան մէջ հագնելու ուաքի ամաններ, պատուական
օյաներ, ֆրէնկի շապիկներ, լամբի ներքե գրը՝
ուելու ծաղկազարդ պնակներ՝ կանանց պարանոցը
և բաղուկները դրուելու. Ճերմակ զանազան տե-
սակ բանուածքեր, և այլն և այլն. Աշակերտուհ-
եաց զանազան գրուածքներն և ուրիշ սեղանա-
տախտակի մը վրայ կրուենուեին : Ի՞որո՞ հան-
գիսականները մեծ գոհունակութեամբ այս ա-
մեն տեսակ աշխատամիրութիւնները աչքէ ան-
ցընելէ ետև, յօժտրամիտ սրտիւ ունկնդրութի՝
մատուցին պատուական ատենախօսութեան մը,
զոր հայկաբանութեան և կրօնական ու սմանց
վարժապետ արժանապատիւ տէր Ո' արդար գիտ-
նական քահանայն կարդաց, և որուն նպատակն
է ապացուցանել թէ աղջկանց դաստիարակու-
թիւնը ամենահարկաւոր է և անոր վրայօք Վագո-
միւնոյն խնամատարութիւնը պէտք է ունենալ
ինչպէս որ արու կաւակադ համար ունի :

Այս ճառին ընթերցումէն ետե, պարգևա-
բաշխութիւնը սկսաւ . և յառաջադէմ աշխակեր-
տուհիները իրենց արժանաւորութեանցը համե-
մատ, հայերէն և գաղղիկերէն պատուական
գրքոյկերով փարձատրեցան : Ենտ այնորիկ մեր
գերապատիւ հոգեոր Առաջնորդը՝ պարագայիս
յարմար քաջալերական համաստ ատենախօսու-
թեամբ մը և իւր նոր օրհնութիւններովը զախ-
չան առաջ առաջ առաջ առաջ :

Ճան տաւաւ այս ազգօգուտ հանդիսին :
— Ե քադրոյս նախընթաց թուովք ծանուցինք թէ
Հո խփմեան վարժարանին յառաջողէմ աշա
կերտու հիներէն երեք ուսումնակը օրիորդք
մէյմէկ ճառ կարդացին յիշեալ վարժարանին
տօնախմբութեան հանդիսին օրը : Այս ճառ երը
արժան համարեցինք ներկայ թուոյս Բանասիրա
կանին մէջ հրատարակել ՚ի քաջալերու թիւն
յիշեալ աղնիւ օրիորդաց և ՚ի յորդոր հայկազուն

մշակերտուհեաց ամեն քաղաքաց :
-Միջադիւզի (Ա. Պօլիս) սրբոց թարգմանչաց
անուամբ հաստատեալ վարժարանը կերևի թէ
բաւական յաջողութեամբ կը յառաջանայ : Այ-
սոյս Դին կիրակի օրը յիշեալ դպրատան աշոկեր-
տաց պարգևաբաշխութեան հանդէոր փառա-
ւորութեամբ կատարուեր է , ու զանազան ձա-
ռեր և ոտանաւորներ կարդացուելէ ետե , յա-
ռաջադէմ աշակերտները վարձատրուեր են ար-
ժանաւոր մրուածաններու :

Հանդիսին վերջը Մէկուագ անուանեալ ողբերգութիւնը ներկաւացնելու հն միշտ մը

